

سرمقاله

فقه و امت اسلامی

عابدین مؤمنی^۱

متفکران و اندیشمندان برای انسان دو وجه، قائل هستند: یکی وجه فردی که ممیزات اشخاص از یکدیگر است که در نقص و کمال، سخت‌کوشی و بی‌حالی، نظم و انضباط و بهم ریختگی و هرج و مرج رفتاری، هدف داشتن و بی‌هدف بودن و امثال آن، تمایز افراد از همدیگر مشخص می‌شود و دیگری، وجه اجتماعی که افراد را به همدیگر پیوند می‌دهد و همه را حول یک محور گرد می‌آورد، همبستگی جمعی را محکم و استوار می‌گرداند، همه را به یک سو سوق می‌دهد و رفتار مشابه و همانند از همه می‌سازد، بنابراین همه افراد یک جامعه، یک سخن خواهند داشت، از یک چیز دفاع خواهند کرد، یک چیز برای همه آنها قداست خواهد داشت، حتی اهمیت همان امر مشترک، زندگی فردی آنان را تحت الشعاع قرار می‌دهد که زندگی فردی را در حاشیه جنبه اجتماعی خودشان قرار خواهند داد و زندگی فردی را فدای امر مطلوب جامعه خواهند کرد.

امر مطلوبی که امت اسلامی ساخته است، خود اسلام است که همه پیروان اسلام را گرد آن جمع کرده است، بنابراین آنها اسلام را همه چیز خودشان می‌دانند و در حاشیه آن زندگی می‌کنند؛ زیرا اسلام متن است، زندگی فردی در حاشیه آن قرار می‌گیرد، همه مسلمانان با اسلام به یکدیگر گره خورده‌اند؛ یعنی زبان، نژاد، رنگ، قبیله، طایفه، ملیت، پرچم، کشور و امثال آن، با حفظ اسلام و عمل به آن، برای آنان اهمیت فرعی خواهد داشت. پس اصل اسلام است، مسلمانان در کنار اسلام، از کشور، حکومت و اقتدار نظام حکومتی خودشان حمایت می‌کنند.

با همه اهمیت اسلام، باید دانست اسلام یک امر تجریدی، انتزاعی و ذهنی نیست، چیزی که اسلام در آن بیشترین نمود را پیدا کرده و معرف اسلام قرار گرفته است و امت اسلامی با آن شناخته می‌شود، فقه است، مسلمانان عینیت اسلام را در فقه می‌بینند و اگر فقه را همه اسلام ندانند، مهم‌ترین، فراگیرترین، اساسی‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین بخش اسلام می‌دانند که بخشهای دیگر با آن قابل مقایسه نیست. ایمان و کفر با فقه مشخص می‌شود، اعتقادات حقه را فقه تعیین می‌کند، رفتارهای اخلاقی با فقه معرفی می‌شوند، حلال و حرامها، جواز و ممنوعها، و درست و

۱. دانشیار دانشگاه تهران / m.moumeni@gmail.com

نادرستها با فقه بیان می‌شوند، مسلمانان براساس نگاههای فقهی اعتقاد پیدا می‌کنند و براساس آنها عمل می‌نمایند، بنابراین فقه، مقام اول را در جهان اسلام دارد و حرف اول را در جهان اسلام می‌زند. مسلمانان براساس فقه، نسبت به هر چیزی موضع می‌گیرند، از عمل یا سخنی حمایت می‌کنند، یا از آنها اعراض می‌نمایند، فقیهان نسبت به مسلمانان مقام امامت دارند، عقل، قلب، روح و روان هر مسلمانی در فرمان فقیهان است که به پیروی از فقه و فقیهان عمل می‌کنند، دستورات فقهی آنان را به حرکت درمی‌آورند و تا حد شهادت در راه خدا به آنها عمل می‌کنند. بنابراین اگر اسلام تنها با فقه شناخته نشود، مهم‌ترین چیزی که اسلام با آن شناخته می‌شود، فقه است. امت اسلامی امت فقهی است، جوامع اسلامی براساس مذاهب فقهی مرزبندی شده است، پس با جایگاهی که فقه در جهان اسلام دارد، احیای قدرت اسلام با تعامل فقهی محقق می‌شود و عظمت اسلام در پرتو همکاری و همدلی اهل فقه تجلی خواهد یافت.

مسلمانان با نزدیک شدن فقیهان به همدیگر، قدرت تعیین‌کننده جهان خواهند شد، فقه می‌تواند اتحاد امت اسلامی را به وجود بیاورد و فقیهان می‌توانند برادری اسلامی را که دستور صریح قرآن است و اهل ایمان را برادران یکدیگر خوانده است (ر.ک: حجات، ۱۰)، در میان امت اسلامی ایجاد نمایند. بر این اساس، بیشترین تعامل برای نمایاندن عظمت اسلام به جهانیان، در فقه اسلامی اتفاق افتاده است و اکنون نیز ضروری‌ترین چیز برای اسلام و اهل اسلام تعامل فقهی و فقیهان است. با تعامل فقهی و فقیهان، جبهه اسلام و ایمان در برابر دیگر نحله‌ها، مرامها، مکاتب و قدرتهای الحادی و کفّار تقویت می‌شود و ایمان در برابر کفر خواهد درخشید.

مجله فقه مقارن فرصتی برای تقویت تعامل فقهی، گامی مبارک برای همکاری علمای مذاهب با همدیگر، و مقامی برای گفتگوی عالمان دین و فقه است که از نیت و هدف و برنامه‌های مقدس و متعالی یکدیگر باخبر شوند، به تقویت یکدیگر بپردازند، دیدگاهها را به همدیگر نزدیک نمایند، از نزدیکی دیدگاههای یکدیگر باخبر شوند، از قوتهای انظار فقهی مذاهب بهره‌برداری نمایند، تک‌رویها و تقابلهای را به همکاری تبدیل کنند، و مصلحت امت اسلامی را بر مصلحت یک مذهب راجح دانسته، ملتزم به مصالح جوامع اسلامی گردند؛ زیرا با آگاهی از آرای فقیهان ممتاز و برجسته مذاهب، ضعف دیدگاههای فردی آشکار خواهد شد، و رای خویشان دیده خواهد شد، تعصیهای بیجا و متضاد با دین و ایمان، کنار خواهد رفت، نه تنها فقه، رشد و پیشرفت را در پیش خواهد گرفت، بلکه جوامع اسلامی را در مسیر پیشرفت حمایت خواهد کرد.

پس ای علما و نویسندگان جهان اسلام! برای یاری اسلام و امت اسلامی، از نیت خیر فرزندان حمایت نمایید، آغوش پر مهر و کریمانه خودتان را برای فرزندان مهیا کنید، تا اینکه خدمت صادقانه فرزندان تقویت شود.